بیۆنگ- چوول هان گەماڕۆدانی دیجیتاڵی.. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

تەکنەلۆژیا گومان پەرەپێدەدات، چوونکە لە دەرەوەی دراماتیکایە.

فەیلەسوفی ئەڵمانی بە ڕەچەڵەک کۆری (بیۆنگ- چوول هان) دوای نووسینە ڕەخنەییەکانی لە بارەی سەردەمی گەماڕۆدانی دیجیتاڵی ناوبانگی خۆی بەسەر گۆڕەپانی فیکر و فەلسەفەدا سەپاند، بەردەوام هەوڵی گێڕاندنەوەی پێگەی فەلسەفی لە بەرانبەر جیهانی تەکنەلۆژی هاوچەرخ دەدات، لەو بارەشەوە ئاوڕدانەوەیەکی تووندی لەنێو خوێنەرانی ناوچە جیاجیاکانی جیهاندا هێناوەتە ئاراوە و هەوڵدەدات بەشێوەیەکی جیاواز پەیوەندی بە تەکنەلۆژیا و کلتووری ئەمڕۆ بکات، بە ئەوەی گەماڕۆی دیجیتاڵی و نمایشی پەیوەندییەکانی سەرمایەداری تەکنەلۆژی وەك زەڕوەنە بخاتە بەر ڕەخنە و لەوەوە سۆزی دراماتیکی زیندوو بکاتەوە.
(بیۆنگ- چوول هان) بەردەوام وەک درێژکراوەی قوتابخانەی ڕەخنەگرانەی فڕانکفۆرت، هەوڵدەدات پێداگری لەسەر ئاشکراکردنی گرنگی پێگەی فەلسەفی بەرانبەر بە تەکنەلۆژیا، نەک بە مەبەستی دابینکردنی چارە، بەڵکە وەك هەوڵێک بۆ وەسفکردنی سرووشتی جیهان بەشێوەیەکی ورد و شیکاری بخاتەڕوو… ئێستا خاوەنی (16) کتێبە: (کۆمەڵگای شەفافیەت، جەوهەری دەسەڵات، تۆپۆلۆژیای توندوتیژی، ڕزگارکردنی جوانی، کۆمەڵگای هەڵپڕووکاو، لەناو پۆلدا، ئیرۆس…) لە کۆی هەموواندا هەوڵی ڕەخنە و خوێندنەوە و هەڵوەشاندنەوەی پێکهاتەی جیهانی ئەمڕۆی تەکنەلۆژیا و گەماڕۆی دیجیتاڵی و نمایشکردن لەپێناو نمایشکردن… دەدات، بە بیرکردنەوەیەکی ڕەخنەگرانەوە بەر ئەرێیەکانیان دەکەوێت.
لە دیدی (بیۆنگ چوول هان)ەوە ئامێرە دیجیتاڵییەکان و سەرمایەداری، هاوپەیمانییەکی میتاسرووشتییان پێکهێناوە و هەموو ئازادییەکی کرداریان لەپێناو تەکنەلۆژیای بێ وەڵام لەناوبردووە… پێداگری لەوە دەکات و دەڵێت سەرمایەداری وەک سیستەمێکی هەمەلایەنە خەریکە بەواهێنان بە پرسیار لەق دەکات و بە (سەرمایەداری چاودێری) دەگۆڕێت… چوونکە ئەو پێیوایە بەردەوام پلاتفۆرمە تەکنەلۆژییەکان چاودێریمان دەکەن و چاودێریمان دەکەن و کارەکانمان دەخەنە ژێر گومانەکانی دەسەڵاتی خۆیانەوە بە ئەوەی

زۆرترین قازانج بەدەست بهێنین، لەبەر ئەو هۆکارە هەر کلیکێک لەسەر کۆمپیوتەرەکەمان تۆمار دەکەین، ئەوان بۆ سوودی خۆیان شیکاری دەکەنەوە. ئەمە لەلایەن بەرنامە ئەلگۆریتمییەکانەوە وەک بووکەڵە دەجوولێینەوە و خەیاڵ دەکەین کە ئازادین، وەک ئەوەی ئەمڕۆ (تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان) شایەتحاڵن... بەڵام ئەو ئازادییەی ئەوان فەراهەمیان کردووە، هەرگیز ئازادی نییە، وەهمی ئازادییە و جۆرێکە لە گرتنەخۆ...

گفتوگۆی ئازاد/ شۆڕانگێزی خۆبەخشانە

ئەمڕۆ مرۆڤ کۆنترۆڵکردنی خۆی بە ئارەزووی خۆی هەڵبژاردووە، چوونکە هەر کلیکێک کە مرۆڤ دەیکات، هەڵدەگیرێت! هەر هەنگاوێک کە مرۆڤ دەینێت، دەتوانرێت شوێنپێی بگیرێت... ئەمە لە هەموو شوێنێکدا شوێنپێی دیجیتاڵی بەجێدەهێڵین، و ژیانی دیجیتاڵیمان خاڵ بە خاڵ لەناو تۆڕی دیجیتاڵیدا ڕەنگدانەوەی هەیە، خاڵ بە خاڵ کۆنترۆڵکراوین، بەو مانایەش گفتوگۆی ئازاد لە جیهانی دیجیتاڵیدا بووەتە دیوەکەی تری ستەمکردن، بووەتە شۆڕانگێزی خۆبەخشانە... چوونکە بەبێ ئاگاداری خۆمان شۆڕانگێزی پرۆسیسە دەکەن، بەبێ ئاگایی خۆمان ستەم لە ئازادییەکەمان دەکەین، بە ئارەزووی خۆمان ستەم و شۆڕانگیزی بەسەر خۆماندا دەسەپێنین... ئەمە ئازاد نیین! کەواتە بەواهێنان بە ئازادی دیجیتاڵی، دەستپێکردنی کۆیلایەتییە! کۆیلایەتییەک کە هەموومان نوقمی فەنکشنێکی دیجیتاڵی دەکات... (بیۆنگ- چوول هان) پێیوایە ئەو کۆیلایەتییە جیاوازییەکی ئەوتۆی لەگەڵ فیودالیزمی سەدەکانی ناوەڕاستدا نییە، بەو مانایەش ئاغاکانی فیۆدالیزمی دیجیتاڵی وەک فەیسبووک و ئەوانی دیکە، پارچە زەوییەکی بە بەرانبەر دەدەنە بەکارهێنەران بۆ ئەوەی کێڵکیان لەوەرگرن، ئەمەش وەک گەمژە دەیانکێڵین، بۆ ئەوەی ئەو ئاغایانە بێن و بە خۆیان دروێنەی بکەن. ئەوە بەیەکردنی پەیوەندییەکانی ئەمەیە بە بەیەی ئازادی، ئەمە لە دنیای دیجیتاڵی لەڕێگای وەهمی ئازادییەوە پەیوەندی دەکەین و فیوداڵەکانیش قازانجەکانیان لەم پەیوەندییەوە دەچنن، کە دەزگا نهێنییەکان چاودێری دەکەن، ئەوە سیستەمێکی زۆر کاریگەرە و کەچی بە ئەرێنی دەیبینین و هیچ ناڕەزایەتییەکی بەرانبەر دەرنابڕین، چوونکە ئەمە لە ژێر سیستەمێکدا دەژین، کە خودی ئازادی دەقۆزێتەوە. ئەو تایبەتمەندییە کەسییانەی کە هەر تاکێک لە تاکەکەی دیکە جیا دەکەنەوە و کەمکردنەوەی تایبەتمەندی جیهانی مرۆڤایەتی و توانای درووستکردن و تێپەڕاندنی و تێکدانەکە گەیشتووەتە ئەو ئاستەی کە هەستی مرۆڤ بە هەموو جۆرەکانییەوە: خۆشی، شادی، حەز، خەم، دڵتەنگی... بگۆڕێت بە

سیگناڵی دیجیتاڵی.
لەسەردەمی دیجیتاڵیدا ئەوە ئایکۆنەکانن، حەز و خۆشی و چێژی ناخی مرۆڤ دەردەبڕن! واتە مرۆڤ کارلەسەرکراوە، نەوەك بکەر… هەر لەوەوە ئایکۆنەکان قووڵاییەکانی ناخی مرۆڤیان بەتاڵ کردەتەوە و وادەکەن تەواوی کار و داهێنان و توانا مرۆییەکانی لەدەست بدات. بەمشێوەیە هاووڵاتی ئەلیکترۆنی وەک بیۆنگ- چوول هان لە کتێبی لە ناو پۆلدا، ئاسۆی دیجیتاڵی (٢٠٢١)دا باسی کردووە، وەك کەس بووەتە کەسێک کە ناسنامەی کەسیی خۆی لەدەستداوە، مرۆڤ لە ئەنجامی زیادەڕۆییی لە بەشداریکردنی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان وەك تاکەکی سەربەخۆ نەماوەتەوە، بەڵکوو بووەتە (هەڵەی نمایشکردن) کە بابەتی زۆرانی تێیدا نمایش دەکرێت.
بیۆنگ- چوول هان بە تووندی ڕەخنەی لە باسکردنی دانیشتووانی دیجیتاڵی لە تۆڕەکاندا دەگرێت، دانیشتووانی دیجیتاڵی ئەوەی پێکهاتنی (ئێمە)ی دامەزراندووە، ئەگەرچی پەیوەندییەکانی خێرا و کۆك کردووە، بەڵام ئەو پەیوەندییانە زیندوو نین و لە هاوژیانی بەدەرن، ڕۆحییان نییە… هیچ ڕۆحێک و ویژدان و ڕێکخراوێکیان نییە، گۆشەگیرن، پەرش و بڵاون، لەنێو خۆیاندا دەکشێن و دەچنەوە یەك…

مرۆڤی شاشە
ژیانی دیجیتاڵیدا دەبێتە هۆی گۆڕانکاری ڕیشەیی لە ژیانی ڕاستەقینەدا، نەمانی ڕێوڕەسمەکان لە ئێستادا نیشانەی نەمانی پەیوەندی گرووپە کۆمەڵایەتییەکانە، هەمیشە تەکنەلۆژیا بە وەڵامی دەسپێنە و دەکەوێتە دەرەوەی دراماتیکاوە، نەبوونی پەیوەندی کە لە ئەنجامی بوومەلەرزەی دیجیتاڵی درووست بووە، هەرچەندە وایکردووە پەیوەندییمان بە یەکترەوە زیاتر و ڕاستەوخۆتر بێت، بەڵام لە یەکترەوە نزیک نین. سۆشیال میدیای مۆدێرن ڕەهەندی کۆمەڵایەتی لە پرۆسەکانی پەیوەندی نێوان تاکەکاندا نەهێشتووە. ڕاستە کۆمەڵگایەکی پەیوەندیدارە بەشێوەیەکی خێرا و نایاب، بەڵام یەکگرتووییەکی دەستەجەمعی تێکەڵاو لەنێوان ئەندامەکانیدا پێکناهێنێت. ئەمڕۆ گرووپی کۆمەڵایەتی هیچ چالاکییەکی زیندوویان نییە، وەک چۆن هەمووان لە ساتەوەختە تاکە کەسیدا ین، لە هەمان کاتدا پەیوەندییان بە یەکەوە هەیە، هەمووان پەرت و بڵاوین، ئەگەرچی کلیك و پەیوەندی تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان هەمووانی هەڵمژیووە.
لەسەردەمی دیجیتاڵیدا داتاکان بەیەکەوە کۆ دەکەینەوە و وەك مەعریفە دەیانبینین و درێژییان دەکەینەوە، بەڵام لە جیهانی دیجیتاڵیدا هیچ پرۆسەیەکی بیرکردنەوە و تێڕامان بە مانای درووستی

وشەکە، کە لەسەر بنەمای هەڵوەشاندنەوە و بونیادنانەوەی بیرکردنەوەی ڕەخنەیی دامەزرابە، بوونی نییە. هیچ بیرکردنەوەیەکی ئاگایانە لەسەر بنەمای داتاکان بوونی نییە، چوونکە هەمیشە داتاکان لەناکاو دەبن بە ئامرازێکی دیاریکراو بۆ مرۆڤی دیجیتاڵی، بەڵام نابن بە تێڕامان و بیرکردنەوەی بەرهەمهێنانەوە، نابن بە ئاگایی بە ژیانکردن… بەڵکوو دەبن بە ئامرازێ بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ جیهان و ژماردنی ژمارەکان و حیساباتی چەندایەتی و پرۆسەیەکی بەردەوام و بێ وەستان… لەسەردەمی دیجیتاڵیدا هاوڕێیەتی لە ئەکاونتەکانی سۆشیال میدیادا دەبێتە ژمارە، بەڵام هەرگیز هاوڕێیەتی ڕاستەقینە، هەرگیز پەیوەندی هاوڕێیەتی بە کلیك و ژمارە ناپێورێت!

گومانی دیجیتاڵی/ ئەنتی گەڕانەوە

سەردەمی دیجیتاڵی سەردەمی کۆکردنەوەی ژمارە و ژماردن و ژماردنی بەردەوام… ئەمەش لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکاندا بەهاکانی سەربەخۆیی و دەسەزی کەوتوونەتە ژێر حیساباتی چەندایەتییەوە، بە ژماردنی نیشانەکانی سەرسامی (لایك) دەژمێردرێت… ژیانی دیجیتاڵی وێنەی ڕۆحی و نەبینراو و هاوژیانی و لایەنەکانی نەرێنی و ڕەخنەی قبووڵ نییە، ئەو ئەرێنییەی کە تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی درووستی دەکات، لە ئەگەری هەر ئەزموونێک کەمدەکاتەوە، یان لەناویدەبات و توانای درووستکردن و کارکردنمان لەگەڵ نەرێنی دەشێوێنێ.

(بیۆنگ- چوول هان) پێیوایە مرۆڤایەتی دەچێتە سەردەمی (گەماڵەدانی دیجیتاڵی) بەبێ بەشێوەیەکی ڕەخنەگرانە (پاراستنی خۆمان لەخۆمان) بەرز دەکاتەوە! بەو مانایەش دەیەوێ بڵێ مرۆڤ بکەرە و کارلێسەرکراو نییە… بۆیە دەبێ خۆمان لەڕێگای تێڕامان بیرکردنەوە و بەرهەمهێنانەوە خۆمان ڕزگار بکەین…

لەڕابردوودا سەرمایەداری لە (دەرەوە) ئیستغلالی مرۆڤی دەکرد… ئەمەش هاوکێشەی دابڕانی کرێکاران و خاوەنکاران پێچەوانە بووەتەوە، ئەمەش سەرمایەداری لەسەر بەکاربردنی (ناوەوەی مرۆڤ) کار دەکات! ئەمەش لەسەردەمی دیجیتاڵیدا خۆدەربڕین بۆتە ئارەزووکردنی خۆ بەکارهێنان. لە ژێر وەهمی خۆدەربڕین داواکارییەکان بۆ پاراستن لە زیادبووندایە، لەگەڵ بەرفراوانی کۆمەڵگاوە تاکەکان بەهۆی نەخۆشییە سەردەمییەکانی وەك پووکانەوەی دەمار و نیگەرانییەکانی سەردەم، دووچاری زەدە نەخۆشی، زەدەپووکانەوە، زەدە زەدە… بوونە.

هەڵبەتە بەشێکی زۆری زەدەنەخۆشی، زەدەپووکانەوە… لە ئەنجامی باری زۆری زانیارییەکانەوە درووست دەبن، کەی ئەو نەخۆشیانە وردە وردە

دەبنە هۆی تێکچوونی توانا ڕەخنەیی و شیکارییەکانی مر□ق، ک□می سەرنجدان، ناڕەحەتی گشتی و کەمبوونەوە و بێتوانایی لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی. ئەمڕۆ (کۆمەڵگای شلۆك) کە بەنێو تۆڕەکاندا دەڕژێت، تێڕامانی نەرێنی و بیرکردنەوەی ڕەخنەیی تاکەکان لاواز دەکات، ڕەخنە و تێڕامان و شیکاری فەرامۆش دەکات.
(بی□ن□گ- چوول هان) قووڵایی بوومەلەرزەی جیهانی دیجیتاڵی ڕوون□کاتەوە و بەشێوەیەك لەشێوەکان ڕایدەگەیەنێت کە مر□ قایەتی بەڕاستی پێویستی بە شۆڕشی تێڕامانی نەرێنی و بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و هەڵوەستە و هاوارێك هەیە، دژ بە پەیوەندییە بێ وەڵام و بێدەنگەکانی دیجیتاڵی. هەڵوەستەیەك دژ بە شایەتحاڵی تەقینەوەی زانیارییەکان، نەک زانست… چوونکە جیاوازییەکی گەورە لەنێوان ئەو دووانەدا هەیە. سەردەمی زانیاری تەنها پەیوەستە بە ئێستاوە، بەبێ ئەوەی ڕێگا بدات بە کەڵەکەبوونی زانست، زانیاری لە کلیکی کاتییەوەیە و زانست لە ئەزموونی هاوژیانییەوە، کە لە نێوان ڕابردوو و داهاتوودا درێژ دەبێتەوە.

عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

عەوڵا جەیدی و نەنە ئامینە.. ئاکۆ عەبدوڵڵا

گڵاوڕۆژنەیەك بۆ ڕوانین لەشاری کۆیە

فازیل شەوڕۆی پەروەردکار و شاعیر و نووسەر و هونەرمەند، یەکێکە لەنووسەرە بەبڕشتەکانی ئەمڕۆی جیهانی نووسینی کوردی، بەردەوام بەدەق و لێکۆڵینەوەی نایاب و ووتە و کاری هونەری بەسەرماندەکاتەوە. لەکۆتا مانگەکانی ساڵی 2023 لەپەیجی فەیسبووکەکەی بابەتێکی لەژێر ناوی (عەوڵا جەیدی و نەنە ئامینە) بڵاوکردەوە. لەدەستپێکیدا نووسیبووی {ناونیشانی کتێبێکی دیکەمە. نیزا دەکەم تەندرووستیم ڕێم بدا تەواوی بکەم. ئەو دوو زاتە باپیر و نەنکی خۆمن، دوو کەسایەتین کە جێ پەنجەیان لە مێژووی ک□م□□□ایەتیی کۆیە بە جوانی دیارە. دەمەوێ لە گێڕانەوەی

ژیاننامەی ئەوان، بۆ ئەمانەتەوە، وێنەیەکی زۆر بواری شاری کۆیە بکێشم لە ساڵانی١٩٢٠ تا ١٩٦٧}. ئینجا لەژێرەوە بەندی یەکەمی ئەو کتێبە بڵاونەکراوەی بەناونیشانی (کۆوێ دێمێ) خستبووە بەر دیدە.
من هەر کە خوێندمەوە چێژی زۆرم لێوەرگرت. هەم ناوەڕۆکەکەی هەمیش ئەفسونی داڕێژتنەکەی کێشی کردم. ئەوە بوو وەك زۆر لەوتارەکانی دیکەی ناوبراو، لای خۆم کۆپیم کرد. رۆژانی دواتر بەندەکانی دووەم و سێیەمی بەدواداهێنا و ئەوانیشم کۆپی کرد. لەچاوەڕوانیدا بووم کەچی رێك بەندی حەوتەمی خستە بەر رووان، بۆیە ئەوسا مەسیجم بۆ بەڕێزیان نارد، بەڵام ئەو لەوەڵامدا پێی ڕاگەیاندنم مەبەستی نییە تەواوی کتێبەکەی بەو جۆرە بڵاوبکاتەوە. دواتر لەپەیجەکەی بەندەکانی هەشت و نۆ و دوانزدە و چواردە و شانزدە و نۆزدەشی بلاوکردەوە. ئەوە بوو ساڵی رابردوو بەشێوەی کتێب خستییە‌ بەردەم خوێنەران.
ناوەڕۆکی کتێبەکە لە 65 ناونیشان (بەندەکان) پێکدێت. لەکۆتاییشدا پڕۆفایلی خۆی دەبینرێت. ناونیشانەکان ریزبەند کراون. بۆ هەندێکیان ماوەی زەمەنی دیاری کراوە. لەناویاندا خوێنەر بەرەو بەشێك لەژیاننامە و کار و هەڵوێستی عەوڵا جەیدی و نەنە ئامینە و وەستا حەمەدی کوڕ و فازیلی کوڕەزاش کێش دەکەن. ئەمە جگە لەوەی بابەتەکان وەك ئاوێنە وان بۆ ڕەنگدانەوەی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و رووداوەکانی شاری کۆیە لەماوەی دووەمی سەدەی رابردوو، بەڕووداوە تاڵەکان و کاریگەرە بەدەکانی ئایدیای فریودەری حزبی و ململانێیە نەخوازراوەکانیان و کاریان لەگۆڕینی ریشاڵی پاکی پێوەندی خەڵکی گەڕەك. ئەمەو گرنگی لەخستەڕووی رووداوەکانی دوای کۆدێتا سەربازییەکەی ساڵی 1958 و کارەساتە ناخۆشەکانی ئەو رۆژە تاڵانەی ساڵی 1963 ناو کۆیەش داوە‌ کە تەنگی بەهەموو خەڵکی شار هەڵچنیبوو.
وەك لەپێشەوە ئاماژەمان پێدا خوێندنەوەی ئەو بیرەوەریانە چێژ بەخوێنەر دەبەخشێ. نووسەر بەکورتی و پوختی هاتۆتە گۆ، زۆر بەوردیش وەسفی گەڕەك و خانووەکانی کردووە. سەلیقە جوانە‌ هونەرییەکەی خۆشی تێدا خستۆتەگەڕ. هەروەها بەوشەی شێوەزاری کۆییانە گۆڕانەوەکانی جوانتر کردووە لەوانە: (تەژگەبەڕ، دۆشەگێرە، پێتەرازوو، خون، لەگەن، کۆشکە، سبەینێی سارحان، تریان، تریانە، دەستەباشی، قڵقیلە، بەتار، تێڕ، قوولەتۆن، کەندوو، فەرمەسێن، خەرکینە، نەختێکەك، ئەقڵقوندە، کنەوان، دەرس و دەور، مینا، پلووسك، کۆنەو مێنە، تەشتێکە…). ئەمەو باسی لەچۆنیەتی ئامادەکردنی هەندێك جۆری خواردەمەنی، وەك ساوار و دان□ك و دانوولە و ئاوە تەماتە و قاورمەش، لەو رۆژگارە کردووە. ئاماژەی

بۆ ئاوەدانی ئەوسای گەڕەکە کۆنەکانی سەر کۆڵانە تەنگەکانیش کردووە. بۆ نموونە لەلاپەڕە 87 سەبارەت بەمزگەوتی منارە نووسیویەتی (ئەو مزگەفتە هەمیشە حوجرەی دەرس و دەور بوو، مەدرەسەی ئایینی بوو، فەقێی زۆر بوو). ئەوە لەکاتێکدایە کە من لەو ساڵانەی رابردوو زۆر جار لەکاتی نوێژ بەلایدا رەتبووم کەچی دەرگاکەی داخرا بوو.

لای خەڵکی کۆیە، بەتایبەتی کەسە بەتەمەنەکان، ناو و پێگەی عەوڵا جەیدی و ئامینەی خۆزانی و حەمەدی کوێی روونە. نووسەریش ئاماژەی بەوە داوە عەوڵا جەیدی پیشەکارێکی دەستڕەنیگ بووە. وەك چەخماغساز بەداهاتی دوکانەکەی دەژیا. هاوکات خۆبەخشانە لەکۆمەڵێك بوار خزمەتی کۆمەڵگەی کردووە، لەوانە گۆڕ هەڵکەندن و مردوو شۆرین. ئەمەو بەهۆی کەسایەتییە کاریزمایەکەشی بەهانای لێقەوماوان دەچوو و کۆمەکی بۆ کۆدەکردنەوە. دوای مردنیشی نەنە ئامینەی دەستڕەنگین لەماڵەکەی خۆی وەك ژنێکی پیشەگەر کەسابەتی کردووە. ئەویش خۆبەخشانە لەکۆمەڵێك بوار خزمەتی کردووە، لەوانە مامانی و مردوو شۆرین، وەك پزیشکێکی میللیش چارەسەری خەڵکی دەکرد. دەرگای ماڵەکەشی وەك قەلەندەرخانەیەك تا درەنگانی شەو بۆ ژنانی بێنەوا کراوە بوو. حەمەدی کوێیشیان یەکێك بووە لەوەستا دەستڕەنگینەکانی بۆڕیسازی و کارەکانی دیکەی هاوشێوە.

ئەوەی کە تەواو لەو بەرهەمە دڵنیام راستگۆیی نووسەرە لەگێڕانەوەی بیرەوەرییەکانی. راستە هەموو شتێك نانووسرێت، بەڵام ئەوەی بنووسرێ دەبێت بەئەمانەتەوە بێت. ئەو ئەمانەتەش لەو بەرهەمە بەڕوونی دەبینرێت. نازانم بۆچی لەکاتی خوێندنەوەیدا (دانپێدانانەکانم) دەهاتەوە یاد، بەڵام ئەوەی ئێمە لەزۆر رووەوە لەویان جیایە. راستە گێڕانی ریشەییانەی جان جاك رۆسۆ لەو کاتە دەستپێدەکات کە رۆژێك لەشاری جنێڤی مەکۆی هاتنە دنیای دەردەچێت و ئێوارەش لەگەڕانەوەدا دوا دەکەوێت و دەرگاکانی شار دادەخرێن، بۆیە ناچاریانە لەدەرەوە دەمێنێتەوە، تا خۆی بەماڵێکی دابڕاودا دەکات. خاوەنەکەی (مەدام دوڤارنس) بەدوودڵی داڵدەی دەدات. دواتر داوای لێدەکات بەدایە بانگی بکات و دەبێتە دایکێکی دڵسۆز بۆی. رۆسۆ دایکی خۆی نەدیبوو. بەو جۆرە رێڕەوێکی دیکە دەگرێتەبەر و دەگوزەرێنێ. ئەوەتا خاوەنی ئەو بیرەوەریانەی ئێمەش لەکۆتایی یەکەم بەندی بیرەوەرییەکانی کە ئەوسا تەمەنی شەش ساڵ بووە، دوای ئەوەی سەرکەوتوو نابێت لەگرتنەوەی کەوە دێمەی باوکی، لەبەر هەڕەشەکان ناتوانی سەر بەماڵدا بکاتەوە. دوای ئەوەی شەویش دەرگای ماڵەکەیان دادەخرێت، پەیامی پێدەگات، کە دەرکراوی کۆڵانە، تا خێرەومەندێك بۆ ماڵی نەنکە ئامینەی دەبات و ئەو شەوەی لای ئەو،

بەلەشی کوتراو و داڕوشاو لەژێر جاجمی زوور و کەشی کابووساوی، ڕۆژ دەکاتەوە.

بەڵێ ئەوانە سەرەتاکانی هەردوو بیرەوەریەکانە، بەڵام بەسەرهاتەکان جیان و کەسەکانی ناویشیان تەواو جیان، ئەوانەی ئێرە هاڵاوی ڕۆژانەی ژیانێکی گەلێك پاکترن. ڕەفتار و کرداریشیان زیاتر لەچەمکی مرۆڤایەتی و خواپەرستی نزیکە، بۆیە مەودای جیاوازی نێوانیان گەلێك دوورە.

بەشێك لەبەندەکانی ئەو کتێبەی لەژێر ناونیشانی (عەوڵا جەیدی لەدیدی مێژوونووس و نووسەراندا) یە کە تێیدا نووسەر ئاماژەی بەبەشێك لەنووسراوی ئەو کەسانە داوە کە لەنزیکەوە ئاشنای عەوڵا جەیدی بوون و شایەدییان بۆ ڕۆڵە کاریزمایەکەی لەکۆمەڵگە و دەستڕەنگینی و کارە خێربەخشییەکانی داوە. دواتر نووسەر گلەیی لەخەڵکی دەکات کە چۆن ئەو جۆرە کەسانە و ڕۆڵەکانیان لەیادگەی خەڵکی شاردا لەبیر دەکرێن. وەك لەلاپەڕە 248 نووسیویەتی (لەو تۆمارگەیانەی قەڵەمبەدەستانی شایەدحاڵی وەستا عەوڵا جەیدی بۆ ئێمەیان بەجێهێشتووە دەیسەلمێنن ئەو زاتە لە ژیاندا توانیویەتی بەو سادە و ساکاری و خاکییەی خۆیەوە کەسێتییەکی مەزن و بڵند و باڵا بۆ خۆی زامن بکات، کەسێتییەك هاوشان لەگەڵ پیاوماقوڵ و دەستڕۆیشتوو و دیار و ناسراوەکانی شاری کۆیە، خۆشی هەستی بە بوونی ئەو پێگە کۆمەڵایەتییە جوانە کردووە، کەس نەبووە لە ئاغا و حاجی و فەرمانڕەوا و دەوڵەتداران دەست لەسەر سنگ بۆی ڕانەوەستابن). لەلاپەرەی دواتر بەو جۆرە بەردەوام بووە (بەڵام چونکە ئەقڵیەتی کورد خێڵگەرایی و دەسەڵاتپەرست و بەرژەوەندخوازە، دوای کۆچی عەوڵا جەیدی دەتوانم بڵێم لەناو کتێبەکان نەبێ ناوی ڕەش دەبێتەوە، لەکاتێکدا توێژی ڕۆشنبیر و ئەدیب و کۆمەڵانی خەڵك دەبووایە وەك وەفا و ئەمەکێك ئاوڕ لەو جۆرە کەسایەتییانە بدەنەوە). لەدرێژەی ئەو بابەتە دەگاتە ئەوە (جونکە پێوەری هەڵسەنگاندنی کەسێتیی لەناو کورددا بە پارسەنگی خێڵ و خزمایەتی و ئاغایەتی و شێخایەتی و دەسەڵات و هێز و بەرژەوەندییە، هەمیشە ئەگەر لە چینی هەژار و عەوامی ڕەشوڕووتدا کەسێکیش هەڵکەوتبێ و بووبێت بە ئەستێرە، زوو کاریان کردووە بۆ خامۆشکردنی یان کووژانەوەی ئەو ئەستێرەیە، مێژوومان پڕ لە ناوی سەرکردە و دەسەڵاتدار و ئاغا و حاکم و دەستڕۆیشتووە، کە تۆمارگەیان لێوانلێوە لە غەدر و ستەمکاری و چەوساندنەوەی خەڵك و خوێنمژی و خوێنڕێژی و تەڵەکەبازی و گەندەڵی و داوێنپیسی- خەڵکیش غەدر و تاوانەکانیان دەزانێ -، کەچی وەك پێشەوا و ڕابەر و مامۆستا و کەسایەتی بەرز و بڵند تەماشا دەکرێن و کتێبیان لەسەر دەنووسرێ و

شیعریان بەسەردا هەڵدەڵێن و پەیکەریان بۆ ساز دەکەن و شەقام و مەڵبەند و قوتابخانە‌یان… بەناو دەکەن).

بێگومان گەر بگەڕێنەوە بۆ لاپەڕە چواری کتێبەکەش دەبینین نووسەر پێشتر ئاماژەی بەناوی کۆمەڵێك کەسایەتی خەڵکی شار داوە و بە (پیشەوەر و کاسبکار و چاکەکار و خێرخواز و □ابەر…) ناوی هێناون کە یەکێکیان (حەلیمە رەزا) ی نەنکی منە و لەئاستیاندا نووسیویەتی (بەخت و تاڵعیان نەبووە، مەگەر ڕاکوزارانە، لێرە و لەوێ ناویان هاتبێ. لە کاتێکدا ڕەنگ بێ ژیاننامەی هەر یەکێکیان بەرگی کتێبێك لەخۆ بگرێ). ئەمەو پێشتریش مامۆستا فازیل لەکتێبی (ژنە پیشەوەرەکانی کۆیە) کە ئاماژەی بۆ حەلیمە رەزاش کردبۆوە. لەو کتێبەش جگە لەکەسابەتکردن لەماڵ و خێر و هاوکاریکردن، لە‌وەسفی بەکارەێنانی چارۆگەی ک□یانە و تاسەی زیووی سەر و بەباکردنی ئازارەکانی رۆژگار لەرێگەی جگەرەی قامیش، هەمان خاڵی هاوبەش لەنیوان هەردوو نەنکەکەدا دەبینم. تەنانەت لەبەرگی پێشەوەی ئەو کتێبە نووسەر کە وێنەی کۆڵانێکی داناوە خانووەکەی حەلیمە رەزا بەگەورەیی دەرچووە. ئەو خانووەی ماوەیەکی زۆری ساڵانی حەفتاکان و هەشتاکانی تەمەنم تێدا بەسەر بردووە.

ئەمەو لەلایەکی دیکەشەوە نووسەر بێزاری خۆی دەربڕیوە لەبەکارەێنانی ئەو ناو و ناتورە ناشیرنانەی کە خەڵکی کۆیە بۆ یەك بەکاری دەهێنن، بۆ ئەو مەبەستەش رەخنەی لەلایەنەکانی وەك مامۆستایانی ئایینی و پۆلیس و قوتابخانە و زۆر شوێنی دیکە گرتووە کە کاریان نەکردووە بۆ سەرکۆنەکردن و بنبڕکردنی ئەو ئەتوارە دزێوە.

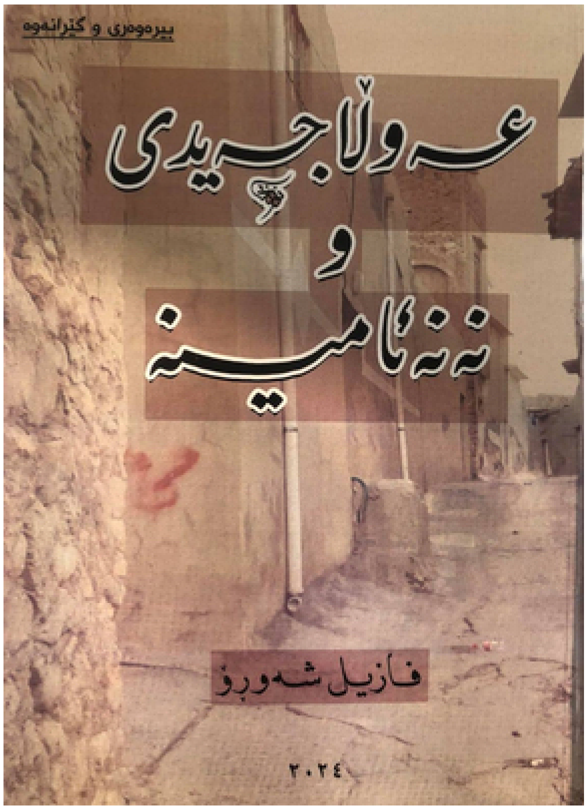

ئاکۆ عەبدوڵڵا

مەنهۆڵ.. زاهیر باهیر

هەرچەندە من نازانم بۆچی ناوی فلیمی مەنهۆڵ کە لە ڕۆژی ٣١ی تەموزەوە تا ئێستا لە ‘ ستی سینەما’ نمایش دەکرێت نووسەر و دەرهێنەرەکەی ئەو تایتڵەیان پێ بەخشیوە و دیارە ئەکتەرەکانیش پەسەندیان کردووە، بەڵام بینینی فلیمەکە گەر بە وردی سەرنجی بدەیت و دوای بکەویت، گەر تۆزێك بە ئاگا بیت لە بارودۆخی ئێستای کوردستان، لە گووزەرانی ژیانی دانیشتوان، لە نەبوونی موچە و کەمدەرامەتی کاسبکاران، لە زیادکردن و گرانبوونی وزەی نیشتمان ، لە نەبوونی ئاوی خواردن و گرانی نرخی تکتی چارەسەری نەخۆشان، لە بنیاتنانی ٢٠٠ ستی هەر لە سلێمانیدا بۆ پارە و سامان ، لە بوونی ئەو هەموو توندو و تیژییەی بەرانبەر ژنان، هاوردەکردنی دەرمان و خواردنی ئێکسپایەر و لێ نەپرسینەوە لە باشی کواڵەتی و ساخکردنەوەیان و بازرگانیکردنی بەسەر ژیانی خەڵکەوە، لە نەبوونی خزمەتگوزاری و سەلامەتی ڕێگاوبان و شەقامەکان ، زۆری بۆنی بەنزین

و گاز و دووکەڵی سەیارە و پیسی وخۆڵبارین و بەپرسی ژینگە گوێنەدان… زۆری دیکە نە تووشی شۆک و نە بێ ئاگایش دەبیت لە بەکارهێنانی ئەو تایتڵە.

هەموو ئەمانە دروستیی بەکارهێنانی تایتڵی مەنهۆڵی ئەو فلیمەت بۆ پشتڕاست دەکاتەوە. بۆمن ئەو تایتڵە: مەنهۆڵ ، مەنهۆڵی زێرابی کوردایەتی، مەنهۆڵی دەسەڵاتی خۆماڵی ، مەنهۆڵی حکومەتی کوردی و حوکمڕانێتی بەرەی نیشتمانی …. بەرەی ئۆپۆزۆسیۆنی کوردی … مەنهۆڵی ئەو زێرابانەی سەرەوەیە کە دەرهێنەری ئەو فلیمە لە ڕێگای هەندێك لە باشترین ئەکتەری کوردەوە نمایش دەکرێت کە هەڵدانەوەی ئەو مەنهۆڵەیە ، ئاوەڵاکردنی سەری ئەو زێرابەیە، بەباکردن و بە بۆنکردنی بۆنی پیسی کوردایەتی و حوکمڕانێتی کوردانە و خۆماڵیانەیە.

لەم فلیمەدا بە شێوەیەکی جوانی ناوازە، بەڵام ئازاراوی، زۆرێك لە گرفتەکانی کۆمەڵی کوردی لە لایەن ئەو ئەکتەرە بە توانایانەوە تا ئەو ڕاد□ی□□ی تێیاندا هەبووە تا ڕادەی پەرستن دەپەرسترێ ، هەر ئاواش تاڕادەی ڕک و کینە و قێزەوەندی دەبوغزێنرێت پیشان دراوە، کێشەی بینەران و ئەوانەشی کە نەیان بینیوە تێیدا وێنە کێشراوە، گرفتی بەدی و خراپی بژێوی تا ڕادەی فرۆشتنی پارچەیەك لە ئۆرگانی جەستە بۆ پێدانی پارەی دکتۆر و عیادە و پشکنین، ڕۆڵی مافیا، درۆ و دانی پارە بە زانیاری هەڵە، نەبوونی بەهای مر□ق و مر□قایەتیی، دڵڕەقی و بێ بەزەیی باوك، دڵنەرمی و بەڕەحمی و میهرەبانیی، بێ مرۆیەتی و دڕەندەیەتی خاوەنخانوو، بەکارهێنانی بارخواریی و قۆستنەوەی هەژاری و نەدارایی تەنانەت بۆ سێکسیش، نیشاندانی مەسەلی دروستی پێشینان " تێر ئاگای لە برسی نییە" جەوهەر و هەناو و دڵی دەسەڵات کە زۆر بێ باکانە دێت و دەچیت و کردنی خۆی " بە کەڕەی شەربەت" لە هەموو ئەو گرفتە کۆمەڵایەتیانە کە هاووڵاتیانی تووشی بوون، ڕاستتر کە تووشی کردون … زۆری تر.

ئەم فلیمە ئەوەندە بەهای هەیە، ئەوەندە جوان چووەتە ناو گرفتە کۆمەڵاتییەکانەوە، ئەوەندە کارامانە و سەرکەوتوانە ئەکتەرەکانی ڕۆڵی خۆیانیان تێیدا دەبینن شیاوی ئەوەیە کە هەموو تاکێکی کۆمەڵگەی کوردی بیبینن . لەسەرو هەموو ئەمانەشەوە زۆر پێویستە کە لەسەر هەموو شاشەی سینەمەکانی وڵاتانی عەرەبی و ئەوروپا و ئەمەریکا بەژێرنوسی زمانەکانی دانیشتوانیانەوە نیشان بدرێت تاکو هەر هیچ نەبێت بەڵگەی ئەوە بداتە دەست کە دەسەڵات خۆماڵی و بێگانە، لیبراڵ و مافیا ، دیمۆکراتی و دیکتاتۆری تەنها و تەنها هاووڵاتیان هەر بۆ دەنگدان دەوێت، تاکو فەرماندەرەکانی خۆیان، ستەمکارەکانیان، ه□□ب□ژ□رن ، تاکو ڕوتیان بکەنەوە لە هەموو

بەهایەکی مرۆڤایەتی و سەپاندنی هەموو کارەساتێکی جەرگبڕانە بە هەڵگیرسانی جەنگ و بێ کاری و بێ خانووبەرەیەتی تا ڕادەی کڕینی پەیوەندی کۆمەڵایەتی بە پارە و پایە و پلە، نیشاندەدات.
بە دروستیی هەموو ئەوانەی سەرەوە کە نوسراوە، هیوادارم خۆتان بە بینینی فلیمەکە ئەو ڕاستییەتان بۆ بسەلمێت کە ڕەنگە خۆتان لە ژیانی ڕۆژانەتاندا زۆر جار بەرکەوتنتان هەبووبێت.

زاهیر باهیر
١١/٠٨/٢٠٢٥

فرمێسکی تەنیایی.. سەلام عومەر

پاڵم بە کۆلی گەڕۆکەوە داوە کە مێژووی لەدایك بوون و شەهید بوونی لەسەر نووسراوە، ئەو تاقانەیە تەنیا 17 ساڵ ژیاوە، وەلێ بایی سەدەیەك حیکایەتی سەرکەوتنی جێهێشتووە، چاوم کەوتە سەر ناوی پشکۆ و هەموو گیانم دەلەرزێ، پشکۆ ئاسا جەرگم داغ دەکاو چززە لە هەستم هەڵدەستێنێ، چیرۆکەکانی منداڵیمان بەهەموو گەمانەکانەوە خۆیان بەیادەوەریمەوە هەڵواسیوە و موچوڕکێك تەواوی دەمارەکانم سڕ دەکا، بەداخەوە بەلاویەتی دۆزیمەوە لەنێو خوێندا هەڵمگرتەوە، هێشتا برینی رانەکانم ساڕێژ نەبوون، کەچی هەست بە برینی تەنیایی نێو دەم دەکەم، تەنیایەك پێدەچێ بۆ تاهەتایە فرمێسك ببارێنێ و بەرۆکم بەرنەدات.

ئەوڕۆژەی یەکەم ددانی شیریم لەقی لە ترسان نانم بۆنەخورا، هەر پێنجەم تێوەردەداو هەستم بەخوران دەکرد، کەمێك ئازاری هەبوو وامدەزانی ئیدی هەتاهەتایە کەلێن دەکەوێتە نێو دەممەوە، رێك وەکو ئەو کونوکەلێنانەی دوای گەورەبوونم هەستم پێکرد، ئەو کەلێنانەی هێشتا بەم پێنەکراونەو دەشێ ئیدیشی بەدوادابێ، داکم زۆر هەوڵیدا نەمتوانی یەك پارووش بجووم، بەبرسیەتی مامەوە هەتا براگەورەکەم هاتەوە، کە دیتی داکم پەرێشانەو منیش برسیمەو ناوێرم نان بخۆم، هاتە لام و پەنجەیەکی لە ددانە لەقیوەکەمدا گوتی: هیچی وای نەماوە رایکێشێ دێتە دەرێ، بەوقسەیە هەر زراوم چوو، دەمم داخستەوەو نەمهێشت کەسیدی پەنجەی لێدا، دەمگوت نابێت ددانم بکەوێ

ئاخر وێك ئەوانی دی پێمدەڵێن کەلەس، چەندی پێیان گوتم بابە ئی هەموو کەس وایە قسەی یەکیشیانم وەرنەگرت، چوونکە زۆر دەترسام، تا بابم هاتەوە، بارودۆخەکەیان تێگەیاند و لێمنزیك بۆوەو گوتی: کوڕم وەرە ئەوەی کە پێی گوتووی دەبێت رایکێشی نابێت توشی خوێن بەربوون دەبی، وەرە بەداوێك بێت لە ددانەکانی دی دەبەستمەوەو دوو رۆژی دی دەچێتەوە جێی خۆی و چادەبێ، بەقسەی خۆش و بەقوربانت بم چۆن دەڵێم ئازارت پێبگا دەمی پێکردمەوە، زۆر بەهێواشی و بەبێ ئەوەی هیچ ئازارم هەبێ دەزوویەکی هێنا لە ددانەکەی بەست، ئەوجا گوتی: کوڕم خۆ ئازارت نەبوو؟

گوتم: نا

گوتی: باشە دەمت زیاتر لێککەوە تا بەوانی دیەوە ببەستمەوە، هەر کە دەمم لێککردەوە بابم بەهەموو هێزی ددانەکەی راکێشاو دەریهێنا، منیش ئازارم هەبوو بەڵام زۆر کەم، لە چریکەمداو دەرپەڕیم، داکم و خوشکم و برایەکەم و بابم لەجیاتی ئەوەی خەمی منیان بێت پێدەکەنین، زۆرم پێ سەیر بوو! خوێن بەدەممەوە بوو ئەوانیش لەخۆچووبوون لە پێکەنینان، داوەکەی بەدەست بابمەوە بوو هێشتا ددانەکەی پێوەبوو هات و گوتی: کوڕم مەگریە ئەوە ددانی شیریە ئی هەموومان کەوتووەو ئی تۆش دەکەوێ و ئی نوێ دێتەوە، ددانەکەی دامەوەو گوتی: بڕۆ لەبن گڵی بنێ رۆژی قیامەتێ دەیانەوێتەوە، داکیشم هەمان قسەی دووبارە کردەوە، ئەمیش پێم گوتن: باشە ئەگەر ددانی نوێ لەجێی بێتەوە ئەو ددانە وردیلەم بۆ چییە، یان شێخیم لەگەڵ دەکەن و ئیدی ئەو کەلێنە هەتاهەتایە لەنێو دەمم دەبێت، ئەوانیش دڵنیایان کردمەوە کە ئیدی دێتەوەو بڕۆ بیشارەوە، منیش چووم لەنێو کەلێنی دیوارێکی گڵدا شاردمەوە، زۆر ئازارم نەبوو بۆیە هەر ئەوکات داکم چێشتی بۆ تێکردم و گوتی: بەئاوی گۆشتی بیخۆ و تا ئێوارەش شتی رەق مەخۆ، زۆرم پێ سەیر بوو بەشاییەك کەوتبێ نێو دەمم، پێیان دەگوتم کەلەس، خۆ تەنیا یەك ددانم کەتبوو کەچی هەستم بە بەشاییەکی زۆر دەکرد، بە زمانیشم کە لە قەڵتایی پوکم دەدا هەستم بە شتێکی تیژ دەکرد و داکم دەیگوت ئەوە ددانە نوێیەکەیە سەری دەرهێناوە، ئەوجار بەهۆی ئەم بەشاییەوە لە قسەکردندا وشەی سینم بۆ نەدەهات وامدەزانی کەلەس یانی فسە زمان، زۆری پێنەچوو ددانەکەم هاتەوەو چابوومەوە،

ساڵێك تێپەڕی ماڵێك هاتنە جیرانمان کوڕێکی هاوتەمەنی منیان هەبوو، دنیایەك دڵمان بەیەکتری خۆش بوو، چوونکە هەم منی لە

تەنیایی رزگار کردو هەم خۆشی، ئەو کوڕە کە زۆر ناسك بوو تاقانەی داکوبابی بوو بۆیە زۆریان ناز دابوویە و هەمیشە چاودێریان دەکرد.
رۆژێك بەتەنێ لە کۆڵانە گەمەمان دەکرد، هەلوکێن یەك لەو گەمانە بوو کە خومان پێوە گرتبوو، لەنێو گەماندا بووین کە من دارێکی درێژم بەدەستەوە بوو لەو دارە گچکەم دا کە لەسەر بەردێك دامنابوو، برادەرەکەم دەبوو پێشئەوەی دارە گچکەکە بگاتە زەوی ئەو لێیداتەوە کەچی خلیسکاو هەردوو ناو لەپی دەستی رووشا، دارەکەی خۆشی لەدەست بەربەوە، زیقەی لەهەستاو داکی هاتە دەرێ، کەدیتی ئەمن بەرامبەری وەك پاڵەوان راوەستاوم و ئارەقەش بەنێوچەوانمدا دەتێ خوارێ بەبێ ئەوەی پرسیار لە هۆکارەکەی بکات لە من توڕە بوو و منداڵەکەشی بردەوە ژوورێ، هەندەی پێنەچوو منداڵەی تاین هاتەوە کۆڵانێ و دەستمان بەگەمان کردەوە.
کۆڵان ئەو شوێنەی لە قوتابخنەکەی ماڵێ و لە مامۆستایانیش زیاتر لێی سوودمەند بووم، کۆڵانێك کە دەڕژێتە نێو یادەوەریمەوە گریانم دێ، یاریەکانی ئەوکاتم بیر دێتەوەو تەزوویەك لە بنی پێمەوە دێت و لە تەپڵی سەرم دەردەچێ، هەموو منداڵەکان بەیەکەوە وەك یەك خێزان خۆشیمان لە چوونە کۆڵان وەردەگرت، نازانم بۆ ماڵەوە ببوە زیندان هەر کە دەچووینە کۆڵان وەك ئازاد بوبین وابوو، باڵەفڕێمان دەکردو زۆر جاران هەر لەخۆوە دەمان چریکاند، کۆڵانێك پڕ لە درەخت و دەنگی چۆلەکەکان ئارامی دەکردینەوە، مریشك و کەڵەبابەکانی وە ببوونە هاوڕێمان لێمان نەدەترسان بە ئارەزووی خۆیان چینەیان دەکرد، هەروەك ئەمەش سەربەستانە گەمانمان دەکرد، هەشتا قوتابخانەمان نەدیبوو بۆیە ماڵەوەمان بەزیندان دادەناو کۆڵانیش ئازادی، کوێرایم دایە زۆر زوو گەورە بووین.
با بێینەوە سەر چیرۆکەکەی خۆمان، زستان داهات و هەشتا لەگەڵ ئەو برادەرەم لە کۆڵانە گەمانمان دەکرد، بیرمە بەفر چۆکێك کەوتبوو، لە کۆڵانە شەڕە بەفرێك بوو ئەوسەری دیار نەبوو، لە سەربانەکان کوڕانی گەڕەك لەگەڵ جیرانەکان شەڕە تەپۆڵیان دەکرد، تەپۆڵە بەفر بەبناگوێماندا ویزەی دەهات، کچەکان دەهاتن و بەفرو دەشاویان دەخوارد سەرنجیشیان دەچێ سەر کوڕە دەخوازەکانیان، ئەوانیش زۆر جاران دەیانکردنە نیشانەو زیقەیەکی ناسك ئەخزنی دەدایە لاوەکان، خۆ هەندێجاریش لەجیاتی تەپۆڵە بەفر نیگایان لەیەکتری دەگرت و ئەو نیگایانە جەستەی لاوەکانی دەکردە پشکۆ، ئەمەی منداڵیش بەهەی راکە راکی نەو بەفر بەو سەرمایە عارەقەمان کردبوو، وەلێ دەست و لاقمان تەزی بوو، من و برادەرەکەشم شەڕەبەفرمان دەکرد بەڵام تەپۆڵەکانی ئەمە هەم گچکە هەم شل بوون چونکە دەستمان تەزی بوو نەماندەتوانی بەباشی بیگوشین، لەوکاتەدا تەپۆڵەك هات و بەبنا گوێی برادەرەکەم

کەوت و زیقەی گەیشتەوە ماڵێ، باب و داکی هاتن و کە دیتیان ئەوە
من تۆپەڵێك بەفرم بەدەستەوەیەو بەرامبەری راوەستاوم، ئارەقەش بە
تەوێڵمدا دێتە خوارێ، وایانزانی من لێمداوە چەندی گوتم من
نەبووم، کەچی ئەوان زۆر لێم توڕە بوون و بردیانەوە ماڵێ و
ئەوەندەنا شکاتیشیان لێکردم، ئەو رۆژە ئەو منداڵە هەر نەهاتەوە
کۆڵانێ، دواتریش کە دیتمەوە ئەو دەیزانی من نەبووم بۆیە یەکسەر
هاتەوە لام و دەستمان بەگەمان کردەوە.
گەمانێك لە نێو کۆڵان و کۆڵانێك خۆشترین شوێنی منداڵی، لەوێ شتی
نوێ فێردەبووین و لەپاڵ وشەی نوێدا جنێوی نوێ و شەڕە گەڕەك و
بەرد هاویشتن و دارلاستیق و قۆچەقانی و دەرچوون و دوور کەوتنەوە
لەماڵێ، دەچووینە رۆخی کۆڵانەکانی دی و منداڵی نوێمان دەدی،
دەچووینە رۆخی بازاڕ و نەماندەوێرا بچینە ناوی لەبەر بزر بوون،
خێرا بە رۆژانەکەمان چەند کەلایەکمان دەکڕی زوو دەگەڕاینەوەو
خەریکی کەلایەن دەبووین، جیهانی ئەوکاتی منداڵی پڕ بوو لە سادەیی
لە خۆشەویستی و دوور بوو لە کینەو ئیرەیی.
بەهار هات و لەگەڵ ئەو برادەرەم خەریکی گەمان بووین و ئەو زۆر
جاران رادەوەستا و هەر دەستی لە دەمی دەنا، تا پێیگوتم: نازانم
بۆ ددانێکم شل□ شل□ ه□ر د□□ت و دەچێ، منیش کەدەستم دایە وەك
ددانەکەی پاری من دەلەقی یەکسەر رێگەکەی بابم بەبیر هاتەوە ئەو
چی گوت و چۆنی کرد منیش وامکرد، هەر کە دانەکەم راکێشاو دەرم
هێنا، چریکەیەکی لێدا دارتێلەکانی لەراندەوە، بەگریان و راکردن
چۆوە ماڵێ، کردیە هەرایەك ئەمنی شۆك کرد، هێشتا داو و ددانەکەم
بەدەستەوە بوو کە داکی و بابی گەیشتنە سەرم پێموابوو دەستخۆشیم
لێدەکەن و وەکو داکم و کەسەکانم پێدەکەنن، کەچی پێچەوانەی ئەوان
بەجۆرێك لێم توڕەبوون زراوم چوو، ئاخر ئەوان کەدیمەنی پەتێك و
ددانێکی پێوەهەڵواسراویان بەدەستمەوە دیت، ئاگر ل□ نێوچەوانیان
باری، ئەمجارەیان نەك هەر لێم توڕە بوون زللەیەکیان لە بناگوێم
داو دەستیان گرتم و بەو دیمەنەوە ئەمنیان بردە بەردەمی داکم،
ئەویش گوتی: بەقوربانی کوڕەکەتانی دەکەم منداڵە نەیزانیوە و ئیدی
ئەوقسانەی بۆ کردن و بەڕێی کردن، ئەوەی راستی بێت داکم هیچ لیم
توڕە نەبوو دەیزانی ئاوەکە خۆیا رشتووینە و منیش چوومەتە ناوی،
ئەوجار کارێکی هێندە خراپم نەکردووە، منیش تێمابووم باشە خۆ
داکوبابی من کە ددانیان دەرهێنام پێدەکەنین کەچی داکوبابی ئەوان
توڕەن زۆر توڕەن، هەر لەکن داکم بەکوڕەکەیان گوت نابێت تاهەتایە
لەگەڵ ئەو قوڕمساغەی گەمان بکەی، ئەوەندەنا پێموابو هەر لەبەر من
بوو هێندەی پێنەچوو خانوەکەیان فرۆشت و لە گەڕەکێکی دی خانوویان
کڕی، ئیدی ئەوان خاوێنترین پەیوەندیان لێکدابڕی و منیشیان تەنیا

کرد.
ئە منیش زۆر بە غەمباری ددانەکەی ئەویشم بردە تەنیشت ددانەکەی خۆم و لە کەلەنی دیوارێ گەینەکە شاردمەوە، تا ئەگەر لە قیامەتیش داوایان لێکردینەوە بەیەکەوە بچین و ددانەکان بێنینەوە.

جێهشتنی منداڵی وەك جێهێشتنی ئەو کەسە نزیکانەیە کە کەچی هەتایی دەکەن و هەرگیز نایانبینیەوە، مەگەر بە سەر یادەوەریەکانیاندابچینەوە، منداڵی ئەو چیرۆکانەن کە وەك خواردن گۆشە بە هزر و جەستە دەدەن، دەبنە کەرەستەی گەورە بوون و ئایندەت بە سانا دەکەن، زوو تێدەپەڕن وەلێ بە هەتاهەتایە کاریگەری خۆیان لەسەرت جێدەهێڵن، کەمێك گەورەتر بووین و چووینە قوتابخانە، لەوێ راستە زۆر شت فێر بووین، وەلێ لە زیندان دەچوو، هەر مامۆستایەك دەهاتە پۆل دارێکی بەدەستەوە بوو، بەزۆر وانەکانیان فێر دەکردین، جا حەزت لێباو نەبا دەبوو لەبەری کەی، ئەمن سەرم سووڕمابوو باشە خۆ ئایەت و ئینشای عەرەبی هیچی تێئەنەدەگەیشتین بۆ دەبوو لەبەری کەین؟ خۆ ئەگەر نەشمان زانیبا دارکاری دەکراین، ئەوەندەنا قوتابیەك لە پۆلدا هەڵەی کردبا و مامۆستا نەیزانیبا کێیە هەمووانی دارکاری دەکرد، زیرەك و تەمبەڵەکان هەژارو دەوڵەمەندەکان، عەجول و ئارامەکان، لە قوتابخانەکانی ئەوکاتدا ئێسکەکانمان ئی کەسەکانمان و گۆشتمان ئی مامۆستا بوو، بۆیە زۆر زوو لە قوتابخانە بێزار دەبووین و سەد خۆزگەمان بە ماڵەوە دەخواست، کە پێشتر بەزیندانمان دادەناو راماندەکردە کۆڵان، بەڵێ گەمانی منداڵی کە خۆشترین سات وەختی ژیانە جێمان هێشت، بەڵام فێرە گەمانی راستەقینە بووین، ئەو گەمانەی مەترسیدارانەی ژیانمانی لەسەر بەند بوو، جگە لە وانەکانی قوتابخانە دەبوو وانەی نیشتمانی و خۆشەویستی خاك لەوانی دی وەرگرین و هەر لەبەر کردن نەبوو دەبوو جێبەجێیان کەین، نەوەیەك بووین ئەرکمان تا بڵێی قورس بوو.
گەورە بووین و گەیشتینە قۆناغی ناوەندی، ئەو منداڵەی دەساڵ لەمەوبەر جیرانمان بوو و لەبەر منی بەخێتا ماڵیان گواستەوە، بەیەك گەیشتینەوە، ئاخر ئەو وەك من گەورە ببوو، دەیتوانی راست و چەپی خۆی لێك جیا بکاتەوە، ئەو منداڵەی کە بەگەنجی دیتمەوە، کەوتینە یەك پۆل و تەنانەت دواتر لە سەر یەك کورسیش دادەنیشتین، ئەو ناوی پشکۆ بوو، سەرەتا کە یەکتریمان دیت من بەترسەوە تەماشام دەکرد و بەراستی هەستم بەتاوان دەکرد، کەچی ئەو هات و تەقەیەکی گەرمی لەگەڵ کردم و گوتی: دەزانم لەهیچ کام لەو گەمانەی منی تێدا بریندار بووم تۆ خەتات نەبوو، کەچی چەندی بە داکوبابم دەگوت دەیانگوت نا ئەتۆ خوت بە کۆڵانەوە گرتووە هەردەتەوە بچیەوە وە

بۆیە بەرگری لێدەکەی.
دەی کەوتینە تەنیشت یەک و رۆژێك بردمەو□ گ□□ک□کەی خۆمان و هەموو یادەوەریەکانی منداڵی بیر هاتەوە، شوێنی ددانەکەشم پیشاندا و زۆر پێکەنی، قۆڵی لە قۆڵم کرد و منی بردەوە ماڵی خۆیان و بە داکوبابی ناساندم□و□ سوێندی بۆ خواردن کە ئەمن هیچ خەتایەکم نەبووە، باوەڕیان کردو هەردووکیا ماچیان کردم، هەواڵی ماڵباتەکەیان پرسی و بەڵێنی سەردانیشیان دا.
لەبیرم چوو ئەوەتان پێبڵێم کە گەیشتینە قۆناغی ناوەندی لەجیاتی گەمان لەپاڵ خوێندن خەریکی سیاسەت بووین، ئەوکاتی رێکخراوەکانی شاخ رەگیان گەیشتبووە هەموو ماڵێك، هەموو قوتابخانەو پۆلێك، وەك قەڵەم و دەفتەر ببوونە پێداویستی، خۆ نەماندەزانی سیاسەت چییە کەچی دەمانکرد، چەندی داگیرکەرەکان فشاریان لەسەرمان زیاتر با ئێمەش زیاتر دەچووینە نێو قوڵایی ئەو سیاسەتەوەی تێی نەدەگەیشتین، دەماندی لە ماڵەوەو لە قوتابخانەش هەر باس باسی بێگانەکان و چوونە شاخ بوو، تا رەگی ئەو سیاسەتە لەنێو خێزانەکان بڵاو بۆوە و گەیشتە نێو دەمارەکانمان، کچ و ژنەکانیش بەشدار بوون و کۆبوونەوەیان پێدەکرا، ئابوونەیان دەدا و کاغەزوماغەزیان پێدەگواستنەوە، ئەوەندەنا سیاسەت چۆ سەرتر و هزریشی داگیر کردین.
من و ئەو هاوڕێیەی منداڵیش تووشی سیاسەت بووین و لەبری گەمان بە کەلا و دارلاستیق و هەلوکێن، رۆژانە دەمانخوێند و شەوانەش لە کۆڵانەکان لەنێو بازاڕ و شوێنە مەترسیدارەکان چەك و نارنجۆکی راستەقینەمان بەکار دەهێنا، رەگی سیاسەت بەجۆرێك گەیشتبووە نێو خوێنمانەوە شەوانە دەکوڵی و دەبوو ساردی کەینەوە.
شەوێك لەو شەوە تاریك و تنۆکانە بەبێ چەك، بۆ چوساغی و رێ پاکردنەوە لەگەڵ ئەو برادەرە بۆ هێنانی پێشمەرگە بۆ نێو شار گەیشتینە شوێنی دیاری کراو، لەوێ پێیان گوتین کەس راینەگرتن؟
ئێمەش گوتمان نا کەسمان نەدی.
تو□م□ز ئەوان دەیانزانی ب□س□□ی دووژمن هەیە بۆیە ئێمەیان بەناوەراستی شەقام بەڕێکرد و خۆشیان بە پەنای دیوارەکانەوە و دوور لە یەکتری بەدووامانەوە بوون، لەپڕ گوێم لە قیفێك بوو، ئێمەش فێر کرابووین لەوکاتانەدا نەجوڵێین، راوەستاین و هێشتا دەستمان بەرز نەکردبۆوە بوو بە تەقە رێك هەردووکمان خۆمان بەزەویدادا، بەچاوی خۆم دیتم چەند فیشەکێکی ئاگردار بەنێو ئێمەدا تێپەری، تەقە لە هەموو لایەکەوە وەك رێژنە باران دەباری، ویزەی گول□□کان بەسەر سەرمانەوە دەتگوت هێلانە زەردەواڵەن، هەرایەك بوو نەبێتەوە، پێشمەرگەکان بۆسەکەی دووژمنیان شکاند و چەند لاشەیەکیشیان لێبەجیما، هاتنە سەر ئێمەو تەماشایان کرد برادەرەکەم زۆر بەسەختی

بریندار و منیش فیشکک سرچیغ رانی رووشاندووم، رك لمساتدا
هموو بیروری منداڵیم هاتو یاد، گریان ئوكی گرتم و ئگر
لبر پشمرگكان نبا بجرك دگریام هموو شارم ئاگادار
دكردو.
خکی گك ك زانیان بسك تكشكاوو پشمرگكان بانگی
یكتری دكن، توای ماكان رووناك بوونو، هر ل بردرگای
ماك نازانم چن بوو بام دزانم جبكیان هناو برادركم و
من و دوو پشمرگی بریندارین سوار كردو ئمیان برد ماكی
نهنی ك ل دست چپی شار بوو، لو خریكی تیمار كردن بوون،
پشمرگیك و برادركم شهید بوون و رانی منیشیان پچایو،
لوكاتیدا شرمم شكا و لسر برادركم زر بكو دگریام،
بیرم ل رابردوو دكردو و ئازاری هموو دنیا لنو دماركانمدا
قوپی ددا، خزگم دخواست من بوومایو ئو تاقانی نبا،
رنگی سپی سپی ببوو رووم تكانیم دلستو و هرچیم دكرد چاویم
پدانددخرا، هستم بتنیاییكی سخت كرد، وك ئو رژی ما‌ی
برادركم باری كرد و بتنیا مامو، هستمدكرد گولكان زر
نامرد بوون ئوی پكاو خیان لمن پاراستوو، رك لوكاتاندا
بوو بابی بچك و تاقم تفنگو گیشت سر لاشی كو شهیدكی
و یكم كس ك دیتی وك برا ب كوكی دگری من بووم، منیش ب
دموچاوكی گریاناوی، ب توکی خوناوی لجیاتی ئارق
فرمسكی خونینم دشت، چاوی ئو بووم بهموو هزی هروك
دساتو لموبر یك زلم لدات و كفوكوی خی بمندا‌ژ، كچی
باوشی لدام و گوتی:
كوم خ ت باشی؟
باوشكی گرمی لدام و لجیاتی زل هردوو رووم‌تی ماچ كردم،
هستم ب فرمسكانی كرد ك بلاملمدا دن خوار، باوشك زر
ل ئی بابم گرمتر، زر لئی داكم بسزتر.
ئیدی منیش لنو تنیایی خمدا خریكی توانو بووم، شرمم دكرد
من زیندووم و برادركم شهید، هستمدكرد دماركانم تیك
دئان و چیدی ناتوانم خم بپو بگرم، خون و خم بسرمدا
زا بوون و هشم ل خم نما، كچاوم كردو رژ ببو و
كسكانم لسرم بوون، ك توا هموو روداوكانم بیر هاتو
هستامو و بابم توای رووداوكانی ب باس كردم.
هر ئو رژ ب ئوی كس هست ب بزر بوونم نكا چووم
قوتابخان هر ك خم ب پلكمدا كرد دیتم هموان دوو دوو
لسر كورسیكانیان دانیشتبوون تنیا جگی پشك چ بوو، قوپی
گریان ئوكی گرتم و ببئیزن هستام و رشتم، پش ئوی

بگەمەوە ماڵێ هەر لە کۆڵانەوە فرمێسکی تەنیایی رژان و غەمەکی قوڵ ناوەوەی هەڵتەکاندم، هەتا ئێستاشی لەگەڵدابێ ئەو فرمێسکانە کە ناومناون (فرمێسکی تەنیای) زۆر جاران لەخۆیانەوە دێنە خوارێ، هەر منداڵێك ببینم کەلایەن دەکا، یان هەڵوکەن و قەراقەرایەن فرمێسکەکان دەڕژێن، خۆ کە بەفر دەبارێ ئەمن هەر لە ژوورێ نایەمەدەرێ و هەر منداڵێکیشم بێنە ددانم دەلەقێ گوێی خۆم دەگرم و ئەوناوە جێدەهێڵم.
ئێستا تاقە یادگاری پشکێ لەلای من ددانە وردیلەکەیەتی کە بە تەنیشت ددانەکەی منەوە خەوتووە زوو زوو سەردانی دەکەم.

مێژوو زمانی هەیە.. نەوزاد بەندی

یەکێک لە نووسەرەکانی سەردەمی بەعس، کتێبێکی بڵاوکردەوە بە ناوی (للتاریخ لسان) واتا (مێژوو زمانی هەیە) نووسەرەکەی ناوی مالک سیف بوو. لە ڕاستیدا من ئەم کتێبەم نەکڕیوە و نەیمشخوێندۆتەوە، چونکە نوسەرێک کتێبەکەی کەس نەیکڕێ و ڕژێمی بەعس لە مامەڵەی هەندێ لە فەرمانگەکانیدا بە زۆر دانەیەک لەو کتێبە بە هاووڵاتیان بفرۆشێت، شایانی خوێندنەوە نییە. وەک چۆن هەندێ سەوزەفرۆش، کەرەوز بە تەنیا نافرۆشێت ئەبێ کەوەرەکیشی لەگەڵدا بکڕیت، کتێبەکەی مالک سیف یش بە هەمان شێوە لەگەڵ مامەڵەی هاووڵاتیاندا ساغ دەکرایەوە، ماڵ هەبوو سێ چوار دانەی لەو کتێبە تیا بوو، بێ بە ئەوەی هیچ کوردێک هەڵیبداتەوە و دێڕێکی لێ بخوێنێتەوە.

بەڵام لێرەدا و لەم بارودۆخەدا تێی کەوتووین، نازانم چۆن بوو ناوونیشانی کتێبەکەی مالک سیف م بیر کەوتەوە، (مێژوو زمانی هەیە) ؟؟ بە ڕاستی پیاو قسەیەکیش بە دز بکات، ناوونیشانێکی وورد و پڕ لە مانای هەڵبژاردووە.. واتا مێژوو پێویستی بە خوێندنەوە نییە، بە خۆی زمانی هەیە و قسە ئەکات.. بڕوانە ڕووداوە مێژووییەکان، خۆیان خۆیانت بۆ ڕوون دەکەنەوە، خۆیانت بۆ شی دەکەنەوە و ..براوە و دۆڕاوەکانت بۆ جیائەکەنەوە.. چونکە مێژوو تەنها زانستێکە کە

هەستی بەراوردکاری Comparison لای مرۆڤ دروست ئەکات، ئەمەیش بە خۆی هەم زانستەکە و هەم زمانەکی پاراوە، ئەبینیت بەردەوام ئەکەوینە ناو زانستی بەراوردکارییەوە کاتێ بە نموونە دەڵێین سەردەمی پاشایەتیی لە عێراقدا لە سەردەمی کۆماریی باشتر بوو، ئیتر داتاکانی ژیان لەو دوو قۆناغەدا بەراورد دەکەین یان ڕاستتر ئەو دوو مێژووە بە خۆیان خۆیان بەراورد ئەکەن و ئەنجامەکی پاک و پوختت ئەخەنە بەردەست.. یان دەووترێت عێراقی حەفتاکان لە هەشتاکان باشتر بوو، ئیتر مێژوو خۆی دێتە گۆ و پێت دەڵێت : حەفتاکان ژێرخانی ئابووریی و زانستیی لە عێراقدا توند و تۆڵ کران و بێکاریی نەما و عێراق بووە تاکە دەوڵەتێک لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا نەخوێندەواریی تێدا نەما، بە جۆرێک ڕێکخراوی یونیسێف مەدالیای ڕێزلێنانی بە وەزیری پەروەردەی عێراق بەخشی کە ئەو کاتە موحەمەد مەحجوب دوری بوو.. بەڵام هەشتاکان واتا قڕخکردنی دەسەڵات لە لایەن خێڵی سەدامەوە و هەر لە دەستپێکدا کوشتنی ناڕەوای موحەمەد مەحجوب و هاوڕێکانی بە تاوانی سیخوڕیی و هەڵگیرسانی جەنگی هەشت ساڵەی وێرانکەر لەگەڵ ئێراندا و بڵاوبوونەوەی بێکاریی و نەخوێندەواریی و سەدان هەزار بێوەژن و مناڵی بێ باوک و داڕمانی ژێر خانی ئابووریی و زانستی و سەرهەڵدانی فەرمانڕەوایی خێزان و تیرە و عەشیرەت و سەرهەڵدانی هێزە جەحافیلەکان لە باکوری عێراق کە خۆیان پێیان دەووت جاش کە بریتی بوون لە دەیان هەزار چەکداری لە تێر خۆر و لە وشک خەوتوو، کە پاشان بەشێک لە پڕوسەی ئەنفالیان پێ جێبەجێکردن ..هەروەها کیمیاباران و ..زۆر کارەساتی تری هەشتاکان.

هەر بۆیە لەگەڵ ڕێزا قورسیی کتێبەکەی مالک سیف و نەخوێندنەوەیدا، ناوونیشانی کتێبەکەی وای لێکردم ئەم چەند دێڕ و دەردە دڵه لە ژێر هەمان تایتڵی کتێبەکەی ئەودا بنووسم و بکەم.

ئەگەر لەو ئاقارەوە بەراوردەکی دەخی بەیاننامەی یانزەی ئازار و ئەمڕۆدا بکەین کە ساڵی1971 ـــز، واتا 54 ساڵ پێش ئێستایه، مێژوو ئەم بەراوردکارییانەمان بۆ دەکات:

54 ساڵ پێش ئێستا و لە یانزەی ئازاردا، سەرکردەیەکی لووتبەرز و لەخۆبایی و شۆڤێنگێزی وەک سەدام حسێن، شاخ بە شاخ بەدوای سەرکردایەتی کوردا وێڵ بوو بۆ ئەوەی بەیاننامە و ڕێککەوتنیان لەگەڵدا مۆر بکات

تەنانەت بە چەرخەکەی خۆی جگەرەی بە دادەگیرساندن و بە شانازییەوە

دەستی بەرز دەکردنەوە، لە کاتێکدا کورد لەو دۆخەدا هیچ دەسەڵاتێکی فەرمیی و یاسایی و دەوڵەتداریی نەبوو، کۆمەڵێ چەکداری ماندوو، برسی بوون بە شاخە سەخت و تاقە تپۆوکەنەکانەوە.

کەچی ئەمڕۆ دوای 34 ساڵ حوکمڕانیی کورد و چەندین پڕوسەی هەڵبژاردن و چەندین کابینەی فەرمانڕەوایی کوردییی، لە دوای بنیاتنانی دەیان وسەدان فڕۆکە و کۆشکی فەرمانڕەوایان و سوپای تایبەتی دەسەڵاتداران و سەردانی فەرمیی بۆ وڵاتانی ناوچەکە و ئەوروپا و ئەمریکا، دوای بەیاننامەی ئابووریی سەربەخۆ و ڕیفراندۆم و دەرهێنان و فرۆشتنی نەوت و گازی سروشتی، دوای هاتنی باڵوێزخانەی وڵاتان بۆ لامان و بەرزکردنەوەی ئاڵای کوردستان بە هەموو فەرمانگە و دامەزراوەکاندا، کەچی دەیان شاند و دەستەی حوکومەتی کوردی ڕوو لە بەغداد دەکەن و داوای موچەی سێ مانگ پێش ئێستایان لێدەکەن، ئەوانیش زۆر بە خەمساردی و بە کاسەی بەتاڵەوە ئەیاننێرنەوە بۆ کوردستان..!

54 ساڵ پێش ئێستا لە کاتێکدا تەنها چەند چیایەکی بە دەستەوە بوو، هێشتا یەک ئاڵای کوردستان نەچنرابوو، ملی هیچ سەرکردەیەکمان بۆینباخێکی لێ نەبەسترا بوو، لەگەڵ ئەوەیشدا بەغداد بە شانازییەوە سروودی : (هەر بژی .. هەر بژی کورد و عەرەب رمز النضال) ی لە ڕادیۆ و تیڤی ئەو سەردەمەوە پەخش دەکرد .

کەچی ئەمڕۆ کار گەیشتۆتە ئەوەی کەنیشکێ وەزیرێکی دارایی عێراق بە سەر شاندی کوردا ئەقیژێنێ : (ئیتر مەیێنەوە بۆ بەغداد، هیچ قسەیەکم پێ نییە بۆتان، ناتوانم یەک دینارتان بۆ بنێرم، ئەوەیشی تا ئێستا ناردوومانە بۆتان، نایاسایی بووە و قوتی دەمی مناڵێ هەژارە بەباوکەکانی ناوەڕاست و باشووری عێراق بووە !!)

هەروەها لە ڕۆژی عەرەفەی جەژنی قوربانیدا، ملیۆنێک و دووسەد هەزار موچەخۆری کورد تەماشای دەمە وەزیرەکەی بەغداد ئەکەن بەڵکو ئەوە خوایە مژدەیەک .. واژۆیەکی خەرجکردنی موچەکەیان بکات، کەچی ئەو بە قاقای پێکەنینەوە ئەڵێ : (نییە .. نییە .. هیچم پێ نییە بۆتان)

پاشان حەنان فەتلاوی دەستخوشکی وەک ئەوەی ئامۆژگاریی منداڵێک بکا، ئەڵێ : (ئێوە نەوتتان هەیە و ئێمەیش نەوتمان هەیە. نەوتی خوتان بۆخۆتان و نەوتی خۆمان بۆ خۆمان.. ئێوە بە نەوتی خۆتان

موچەی 3 پارێزگاکەی خۆتان دابین بکەن، وەک چۆن ئەمە بەو نەوتەی خۆمان موچەی 15 پارێزگاکەی خۆمان دابین دەکەین)

54 ساڵ پێش ئێستا هەرچی خوێنەوار و ڕۆشنبیر و خوێندکاری زانکۆ و ئامادەییەکانمانە خوێنیان بۆ کوردایەتیی ئەکوڵا و بەشێکی زۆریان بوونە پێشمەرگە و شەهید بوون..

کەچی ئەمڕۆ بەشێکی زۆر لە ڕۆشنبیر و خوێندەوار و خاوەن بڕوانامەکانمان، نیشتمانیان بە هەتاهەتایه بەجێهێشت، ئەوانەیشی کە بەهۆی باری کۆمەڵایەتیی و ئابوورییەوە هەوڵی کۆچکردنیان بۆ نەڕەخسا، بەشێکیان شێت بوون و بەشێکیان زیندان کران و بەشێکیان قیر و سیایان کرد چونە ناو هۆدە و هەیوانە ڕازاوە و پڕ له ناز و نیعمەتەکانی حیزبەکانەوە و .. یاسای نوسین بەرامبەر دۆلاریان پەیڕەو کرد، هەروەکو چۆن مێژوو پێمان دەڵێت سەدام حسێن دوای لە دەستدانی هەموو سەروەرییەکانی، به ناچاریی یاسای نەوت بەرامبەر خۆراکی واژۆ کرد..

ئیتر نازانم ئەمانەی لای خۆمان ئەمڕۆ بە ناچاریی چ یاسایەک واژۆ ئەکەن و لە چ واژۆیەک پاشگەز ئەبنەوە و .. بۆ تەمای چین ؟

مێژوو ئەوە ماوەتەوە پێمان بڵێت ئەو سەدامەی 54 ساڵ پێش ئێستا شاخ بە شاخ و ئەشکەوت بە ئەشکەوت بە دوای کوردەوە بوو ڕێککەوتننامەیەکیان لەگەڵدا واژۆ بکات ، لە ساڵی نەوەدەکاندا و ..لە کاتێکدا کورد حوکومەت و قەوارەی خۆی هەبوو، سەدام حسێن کۆبوونەوەیەک بۆ وەزیرەکانی دەکات و دەڵێ : ئەگەر تەنانەت ئەم مایکرۆفۆنەی بەردەمم بۆ کوردەکان بنێرم، یەکسەر ئاودیوی ئێرانی ئەکەن ، ئیتر چۆن بتوانین کەرەستە و خواردن بگەیەنینە هاووڵاتیانمان لە باکور ؟

پەرتووکی شیعری ئێوارانی □ این

بڵـــاوكرايـەوە.. ئـــا: تەهـــا عەبدوڵلا

ئێوارنی ڕاين و نەهامەتييەكانی كورد

كتێبی شيعری (ئێوارانی ڕاين) لە نووسينی نووسەر و شاعير “يووسف مەنتك” تا ئێستا بەزمانەكانی (ئەڵمانی، فارسی و بە زاراوەی كرمانجی باكوور و ڕێنووووسی لاتينی، چاپ و بلاوبۆتەوە. لە حاڵی حازردا لە باشووری كوردستان، بە ئەلف و بێی زاراوەی سۆرانی ناوەڕاست جارێكی ديكە بە چاپێكی تازە و جوان بڵاوكرايەوە لە شاری سلێمانی لە لايەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم دەست دەكەوێت.

سەرەتا “فەرمانگەی فيدراڵی بۆ بوونەوەرە سيحرييەكان” لە ئەڵمانيا ڕانێكی بۆ چاپە ئەڵمانييەكە كردبوو. لە كۆڵينەوەكەدا نووسويەتی: كۆمەڵەی شيعری ئێوارانی ڕاين، كتێبێكی جياوازە لە ڕووی ڕيتم و ناوەڕۆكەوە، بۆيە زۆرجار شاعيران ناچار بەوە دەبن بە زوبانێكی قورس و ئاڵۆز دەقەكانيان بنووسن، كە لەوەدا خوێنەر ماندوو وەڕس دەبێت، بەڵام شيعرەكانی ناو ئەم ديوانە دوورن لەو جۆرە فۆڕم و دەربڕينانە، بەڵكوو بە زمانێكی پاك و ڕوون وسادە ڕەنگدانەوەی ڕوو داو و هەستەكانی ڕۆژانەی بە ستايلێكی تەواو شيعريانە و ڕياليزستيانە گەياندووە. دەقەكانی ناو ئەو كتێبە لە ئەبستراكتدا ون نابن، بەڵكوو تەواوی ئەو چيرۆك و بەسەرهاتانە بە شێوازێكی كۆنكرێتی دەگێڕێتەوە. بۆ نموونە: دەربارەی خۆشەويستييە ونبووەكان، ماڵێكی بەجێماو، يان نيگەرانييەكانی كەسێكی ئاوارە. بە جۆێك مامەڵەی لەگەڵدا كردوون، وەك ئەوەی لەگەڵيان‌دا ژيا بێت.

نووسەر و شاعری يووسف مەنتك، لە ئەڵمانياوە وەڵامی چەند پرسيارێكی لەبارەی چاپە كورديەكە دايەوە و وتی: كتێبی شيعری “ئێوارانی ڕاين” پيوەندی بە دۆخی ژيانی من و چەندانی وەك من هەيە لە ئەوروپا و ئەڵمانيا، ل□ ل□□ر□وە بە ڕۆحێكی بيمارەوە، سەيری نيشتمان و كوردستان دەكەين. كتێبەكەم خۆی لە چەندين ناونيشان دەبينێتەوە، كە هەر يەكەيان مێژووی نووسينيان بۆ چەند ڕوو داو و بەسەرهاتێك دەگەڕێتەوە. بۆ وێنە لە پێشەكی كتێبەكەدا نووسەر “عادل قادری” لەژێر ناونيشانی (كورد بوون لەسەر سنوورەكانی جيهان) زۆر بە وردی دێتە سەر ناوەڕۆكی شيعرەكان و خوێندنەوەيان بۆ دەكات. لە بەشێكی ديكەی وەڵامەكاندا يووسف مەنتك دەڵێت: بەشی

زۆری شیعرەکان و ناونیشانی دەقەکان بە هەستەکی نیشتمانیی و نەتەوەییانە نووسراوە، بە نموونە لەسەر قامیشلەی بریندار و کارەساتی شەنگالی ئێزیدخانە نووسیومە. هەروەها باسی نەهامەتییەکانی کوردم کردووە، باسم لە کۆچ و سەرگەردانی کورد و ناعەدالەتیی کردووە. لە بارەی شیعری دڵداریی و خۆشەویستییەوە یووسف مەنتکی شاعیر

بەشێك لە شیعرەكانی پەیوەندی بە عیشق و ئەڤینداریەوە هەیە. ئەویش وەك بەشی زۆری گەنجەکان ڕۆژێك لە ڕۆژان شێتانە گەنجێکی عاشق بووە.

ئا: تەها عەبدوڵلا